

21/78

Tallinna
Eesti Põllumeeste
Seltsi
tegevuse ülevaade

1923. ja 1924. a.

WE

21/78

**Tallinna
Eesti Põllumeeste
Seltsi
tegevuse ülevaade**

1923. ja 1924. a.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi väljaanne 1925. a.

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts.

(Põhikiri kinnitatud 5. dets. 1888. a.)

Seltsi eesmärgiks on põllumajandust ja põllutöö kutseharidust Eestis edendada ja tõsta.

Seltsi tegevuskavasse käib muu seas: mitmesuguste põllumajanduse harude tundma õppimine, põllumajandusliste õpereiside korraldamine, põllutöösse puutuvate teaduste laialilaotamine, paremate ja põhjalikumate majapidamisviiside väljatöötamine, karjakasvatuse igakülgne korraldamine, põllumeeste igakülgne toetamine, näituste ja põllumajandusliste laatade toimepanemine, põllumajanduse edendamise eest autasude määramine, põllumeeste kongresside kokkukutsumine, põllumeeste seltsimajade asutamine ja põlluharija rahva ettevalmistamine maapoliitikale ja maa-omavalitsusele.

Seltsi liikmeteks võivad kõik täisealised riigikodanikud olla, kes põllumajanduses tegevad ehk keda põllumajandus ja seltsi eesmärk huvitab.

Seltsi liikmemaks on 50 marka aastas. Liikmeks sisseastumise maks on 50 marka.

Eluaegseks liikmeks astuda soovijad maksavad Seltsi kassasse ühekordselt 1000 marka.

Uusi liikmeid võtab vastu seltsi juhatus ühe liikme soovitusel ja kinnitab peakoosolek liht healteenamusega.

Seltsi tegevust juhivad peakoosoleku ülesandel 10 liikmeline juhatus.

Seltsi jooksvaid asju ajab juhatus ülesandel Seltsi alaline asjaajaja.

Seltsi büroo asub Tallinnas, Nunne tän. 20. Kõnetraat 1-21.

* * *

Põllunehed ja põllumajanduse alal töötavad isikud — astuge Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi liikmeks!

121723

ARHIIVKOGU

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi tegevuse ülevaade 1923. a.

Esialgne Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi põhikiri on, pärast kauakestvaid takistusi, kinnitatud Peterburis 5. detsembril 1888. a. 1923. aastal sai Selts 35 aastat vanaks. Oli kavatsus seda juubelipäeva suureviisiliselt pühitseda, kuid et aga praegune aeg kokkuhoidmisele manitseb, otsustati sellest loobuda.

1923. a. oli põllumajanduses ikaldusaasta, mis põllumeeste ja põllumajanduse alal tegevate isikute peale rusuvat mõju avaldas, nõnda et sellel aastal ka Seltsi elus suuremajoonelisemat ja elavamat tegevust märgata ei ole.

Tallinna põllumajanduse näitus,

mille korraldamine Seltsil viimastel aastatel suuremaks ülesandeks olnud, jäi 1923. aastal pidamata. Selle põhjuseks oli esiteks asjaolu, et põllumajandus, mida näituse väljapanekud kujutavad, nii kiireid edusamme ei tee, et igaastane näitus suuremat uudist ja huvitust suudaks pakkuda; teiseks võttis eelnimetatud põllumajanduse ikaldusaasta põllumeestelt, sisetulekute puudusel, võimaluse ja tahtmise väljapanekuid nõuetaval viisil ettevalmistada ja esitada. Kolmandaks põhjuseks võiks nimetada põllutöömehete nõuet, näitust uute määruste järele korraldada, mida aga võimalik täita ei olnud, sest et määrused Seltsile liig hilja kätte jõudsid.

Näitusplatsi kasutamine.

Selts andis 1923. a. näitusplatsi tasuta tarvitada Eestimaa Aianduse ja Mesinduse Seltsile, aiandusmesinduse näituse toimepanemiseks; kujutavate kunstnikkude keskühingule, kunstinäituste korraldamiseks; Eesti Põllumeeste Kesksele, traktorijuhtide kursuste toimepanemiseks ja mõnedele heategevatele organisatsioonidele, näitemüükide ja pidude korraldamiseks.

Tasu eest tarvitas näitusplatsi A/S „Näitus“ Kaubandus-tööstuse näituse toimepanemiseks.

Uue näitusplatsi küsimus

tõusis seltsitegevuses 1923. a. päevakorrale, sest et 1925. aastal lõpeb praeguse näitusplatsi rendilepingu tähtaeg Tallinna linnavalitsusega. Juhatus pidas kohaseks tulevikus näitusplatsi asutada Kadrioru pargi kõrvale, linna tapamaja taga asuvale maa-alale. Teedeministeerium, kelle alla nimetatud maatükk kuulub, ja Tallinna linnavalitsus, kelle arvamist selle kohta küsiti, ei olnud sarnase Seltsi kavatsusega nõus.

Liikumata varanduse omandamine.

Tähtsamaks juhtumiseks seltsi elus võiks nimetada liikumata varanduse omandamist 19. märtsil 1923. See liikumata varandus, mis asub Tallinnas, vastu Suurt Pärnu maanteed, Suure Ameerika ja Õllepruuli uulitsate vahel (Suure Amerika nr. 2 ja 4 ning Õllepruuli uul. nr. 1), koosneb 347 ruutsülla suurusest maa-alast, mille peal asuvad: 1) uus kahekordne kivimaja, ehitatud võõrastemajaks 21 numbritoaga ja tarviliste kõrvaliste ning keldriruumidega; 2) kahekordne suurem puumaja; 3) väiksem maja, alumine kord kivist, pealmine puust; 4) väike vanem puumaja; 5) kivikuur. Nimetatud varandus omandati 9.250.000 marga eest ja läks ühes kinnituskuludega maksma 10.116.862 marka. Maatükk ja majad kreposteeriti seltsi nimele 11. juunil 1923. a.

Nimetatud varandus omandati „põllumeeste kodu“ sisseseadmise otstarbeks, mida aga ainelise jõu puudusel alguses kohe teostada ei suudetud, vaid ruumid jäivad esialgul endiste üüriliste kasutada.

Kivimäe talu

oli, samuti kui eelmistel aastatel, rentniku kasutada 75.000 marga suuruse aastarendi eest.

Seltsi raamatukogus

lasti raamatud ära kõita ja muretseti uuemal ajal ilmunud põllumajanduslist kirjandust juurde.

Majapidamise ja aiatöö instruktoriks

palgati 1. maist 1923. a. Seltsi teenistusse sellekohase eelharidusega Anni Rosenberg. Instruktori tööpõlluks oli eestkätt määratud Harjumaa, kus aga instruktori tööjõu järele elavat nõudmist ei olnud.

Seltsi tegevuse juhtimine.

1. Eestseisus.

Seltsi tegevust juhtis, peakoosoleku ülesandel, 10-ne liikmeline eestseisus.

Eestseisuses olid 1923. aastal järgmised isikud:

Esimees: Dr. Jaan Masing, Tallinnas

Abiesimees: Johann Ploompuu, põllumees Harkus.

Esimehe II abi: Johannes Hio, põllumees, mesinik, Tallinnas.

Sekretäär: Mihkel Aitsam, ajakirjanik Tallinnas.

Sekretääri I abi: Aadu Johansson, Harju maakonna põllumajanduse inspektor.

Sekretääri II abi: Hans Kuik, asunik Viimsis, Harju maak. Riigimaade ülem.

Kassahoidja: Johannes Reinthal, rahaasjanduse ja ühistegelane Tallinnas.

Kassahoidja I abi: August Lilienberg, Tallinnas.

Kassahoidja II abi: Eduard Birkenberg, põllumees Sakul.

Koosolekute, kõnede ja kursuste korraldaja: Gustav Põhjakas, karjakasvatusteadlane, asunik Raasikul.

1923. aastal peeti 28 eestseisuse koosolekut, kus harutati 133 päevakorra punkti; keskmiselt oli eestseisuse koosolekutel alati kuus liiget.

2. Peakosolekud.

1923. aastal peeti kaks Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi peakosolekut:

1) 4. veebruaril 1923. a. aasta-peakoosolek „Lootuses“ 208 osavõtjaga.

2) 8. juulil 1923. a. erakorraline peakoosolek näitusplatsil, 164 osavõtjaga. Koosolekul kõneles karjakasvatuse inspektor Karl Kosenkranius: „Karjapidamise praegusest olukorrast ja sihtjoontest Eestis“ ja instruktor Anni Rosenberg: „Majapidamise tähtsusest perenaistele“.

3. Revisjoni-komisjon.

Seltsi tegevust ja kassat revideeris 5-eliikmeline revisjoni-komisjon. Revisjoni-komisjonis olid 1923. a.: esimees: Herman Landberg; liikmed: Johannes Prosvelt, David Hint, Friedrich Vachtmeister ja Johannes Kesküll. Revisjoni komisjon käis Seltsi tegevuse ja kassa revideerimiseks aasta jooksul 5 korda koos.

J. Kesküll lahkus surma läbi Seltsi tegevusest 1924. a. algul.

4. Seltsi esitajad teistes seltsides.

Aasta jooksul oli selts järgmistes teistes seltsides ja ühisustes liige:

1. Eesti Põllumeeste Kesksekselts. — Asemikud: J. Ploompuu, E. Birkenberg, A. Johannson.

2. Tallinna Eesti Majandusühisus. — Asemikud: M. Aitsam ja J. Reinthal.

3. „Estonia“ teatrimaja osaühisus. — Asemik: M. Aitsam.

4. Eesti Sordiparanduse ja seemnekasvatuse selts. — Asemik: J. Ploompuu.

5. Tallinna Rahvaülikooli Selts. — Asemik: Dr. J. Masing.

6. Põllumajanduse Keskühisus „Estonia“. — Asemikud: J. Reinthal, G. Põhjakas ja J. Hio.

5. Seltsi asjaajamine.

Seltsi asjaajamist toimetati Seltsi kantseleis Nunne uul. 20 (näitusplatsil), kõnetraat 121. Seal-samas on ka raamatukogu ja seltsi asjaajaja elukorter.

Seltsi asjaajajaks oli August Lass.

6. Seltsi liikmed.

1923. a. aasta algul oli Seltsil 10 auliiget, 255 eluaegset liiget, 3073 lihtliiget; ühtekokku 3338 liiget.

Aasta jooksul võeti peakoosoleku poolt vastu 113 liht- ja 20 eluaegset liiget. Liikmemaksu on möödäläinud aasta eest tasumata jätnud 1649 isikut; 10 lihtliiget astusid eluaegseks liikmeks.

1923. a. lõpuks oli Seltsil: 1527 liht-, 284 eluaegset ja 12 auliiget. Liikmete arv ühtekokku 1823. Seltsist lahkujate suur arv on sellega seletatav, et viimastel aastatel Seltsi palju nõndanimetatud „näituseliikmeid“ astunud oli, sest Seltsi näitustel on liikmetel prii läbikäik.

1923. a. näitas, et Seltsil teatav ja küllaldaselt suur arv püsivaid ning kindlaid liikmeid on, kes Seltsi üle huvitust tunnevad.

T. E. P. Seltsi kulude

KULUD:		
Majade kulud	725.166.—	
Näitusplatsi kulud	313.108.95	
„Kivimäe“ talu kulud	13.837.22	
Liikmemaksusi maksetud	3.600.—	
Kapitaalide %/0 arvatud	27.770.—	
Büroo kulud (palgad, büroo- tarbed jne.)	326.069.47	1.409.551.64
Puhastulu aasta jooksul		827.589.87
		<u>Kokku 2.237.140.87</u>

AKTIVA:

T. E. P. Seltsi varandusline

Raha kassas	12.532.35	
Raha pankades hoiul	514.155.88	
Majad	10.116.862.—	
Näitushooned	1.123.353.—	
„Kivimäe“ talu	62.081.—	
Liikuv inventaar	77.761.—	
Raamatukogu	39.520.—	
Osatähed teistes ühisustes	25.303.—	
Võlgasi saada	58.039.—	
Kautsjone saada	29.000.—	
Üleminevad summad	4.000.—	12.062.607.23
		<u>Kokku 12.062.607.23</u>

Esimees: **Dr. J. Masing.**Sekretäär: **M. Riitsam.**Kassahoidja: **J. Reinthal.**

Eestseisuse liikmed:

**J. Ploompuu, J. Hio, A. Johannson, H. Kuik,
A. Lilienberg, B. Birkenberg, G. Põhjakas.**

Asjaajaja: **A. Lass.****ja tulude arve 1923. a.**

TULUD:		
Majade sissetulekud	804.743.—	
Näitusplatsi sissetulekud	1.138.185.—	
„Kivimäe“ talu rent	75.000.—	
Liikmemaksud	75.400.—	
Hoiusummade protsendid	141.996.37	
1922. aasta näituse arvelt sisse- tulnud	1.816.50	2.237.140.87
		<u>Kokku 2.237.140.87</u>

seis 31. detsembril 1923. a.

PASSIVA:

Kontokorrent arve Eesti pangas	6.054.000.—	
„Kivimäe“ talu krediitkassa võlg	2.889.—	
Kautsjonid maksta	102.724.—	
Põllutöökooli kapitaal	192.543.—	
„Põllumeeste kodu“ kapitaal	390.575.—	
1922. a. näituse arvel tasuda	75.000.—	
Üleminevad summad	38.214.—	6.855.945.—
Seltsi varandus 1./I 1923. a.	4.379.073.—	
Varanduse juurde- kasv a. jooksul	827.589.23	5.206.662.23
		<u>Kokku 12.062.607.23</u>

Revisjoni-komisjon:

**H. Landberg, J. Prosvelt, D. Hint,
Fr. Wachtmeister.**

T. E. P. Seltsi 1924. a. aruanne.

Peaegu tervet Seltsi juhatuse tööjõudu aasta kestvusel tarvitas

21. Tallinna põllumajanduse näituse

korraldamine, mis ärapeeti 12.—16. sept. 1924. a, Näitus kestis seekord ainult 5 päeva, sest et enne-malt, paaril aastal, peetud kümnepäevalised näitused väljapanijatele väga kulukad ja tülitavad olid. Näitus läks eelmistest aastatest ka sellepoolest lahku, et pea-rõhku enam puhtpõllumajandusliste osakondade korraldamise peale pandi, mille tõttu need vääriliselt esineda võisid,

Kui mõneltpoolt arvamist on avaldatud, et nüüd, kus näitused Tallinnas kaheks on jagunenud, põllu-majanduse näitus poolehoidu ei leidvat, siis näitas 1924. a. näitus väga elavalt, et see vaade täiesti ekslik on. Huvi Tallinna põllumajanduse näituse vastu oli endiselt elav ja huvituse kahanemise asemel võis koguni selle suurenemist märgata, iseäranis maaelanikkude-põlluharijate hulgas.

Näitust ähvardas siiski esialgul nurjaminek, mitte osavõtjate huvi puudumise põhjusel, vaid loodus-jõudude poolt. Näituse eelpäevadel ja ka näituse esimesel päeval voolasid sarnased vihmavalingud, mida aastate kestvusel enne näitust ei ole näha olnud. Rohke vihm muutis näitusplatsi pehme pinna vede-laks kõrdiks ja tegi läbipääsemise raskeks. Liikumise hõlbustuseks tehti laudadest kõnniteid ja täideti pori-semad kohti saepuruga, mis erilist tööd ja kulu nõudis.

Halbade ilmade tõttu oli väljapanekute kohale-toimetamine raskendatud, eriti loomade osakondades. Tuleb imestada väljapanijate energiat, kes väljapanekutega, kaugel maa peale vaatamata, näitusele ilmusid, ainult hobustest jäid paljud, kes 50—100 versta kauguselt ülesantud, kohale toomata.

Näituse esimesel päeval võidi vihmahoogude vaheajal näitus siiski avada, kuna teisel päeval ilm

juba ilusamaks muutus, mis näituse kordamineku kindlustas.

Näituse avas T. E. P. Seltsi esimees Dr. J. Masing järgmise kõnega :

Kaks aastat on viimastest põllutöö näitusest möödunud. Tallinnas demonstreerib meie põllumees, tööstus ja käsitöeline peaaesjalikult viimase aasta töö ja tegewuse saavutusi. Missuguseid tagajärgi on põllukultuuri alal senini kätte saanud, missuguses sihis tuleks edasi töötada, mille peale rajada meie rahwamajandust, — kõiki neid küsimusi peaks käesolew näitus osaltki lahendada ja selgitada aitama. Et näitus tema peale pandawaid ülesandeid suudaks täita, peaks ta võimalikult eeskujulik ja täielik olema. See ei olene aga kaugeltki mitteüksi toimkonna heast tahtmisest, wõi korralduswõimest. Korraldajad wõiwad osalt küll wälise koore eest hoolitseda, kuna näitusele tema sisu peawad andma wäljapanenjad, s. o. rahwas. Toimkond on omalt poolt kõik tema võimalikud käsitada olevad abinõud ära kasutanud, et näitusi õpetlikumaks ja sisurikkamaks teha. Kui aga selle peale waatamata näitus nii mõndagi ei peaks rahuldama, siis tuleks tema hindamise juures meie olusid ikkagi terwes ulatuses arwesse wõtta.

Näitus on elaw peegel meie üldistest oludest, meie rahwamajandusest ja isegi meie rahwa meeleolust ja sellena tuleb teda ka hinnata. Mina loodan, et käesolew näitus siiski oma otstarwet täidab. Heidame pilku muuseas kas wõi pawiljoni Hollandi weskisse, kas ehk ei kõlba see, mida sealt leiame, meie rahwa majanduse nurgakiwiks? Kui Daani oma wähema maapinna juures wõis aastas 30 miljardi eest wõid wälja wedada, ei tõhiks meil juba lähemas tulewikus 5 miljardi mitte ainult unistus olla. Pean oma kohuseks tänu awaldada kõigile, kes näituse heaks kordaminekuks on kaasa aidanud. Põllu- ja kaubandusministeeriumidele toetussummade määramise eest, Tallinna linnawalitsusele suurima toetuse eest, ja eril. heameel. kriipsutan alla meie ajakirjanduse wastutulelisuse ja kaasabi näitusele reklaami tegem. suhtes.“

Vabariigi walitsuse poolt tervitas näituse avamist põllutööminister A. Kerem, üteldes muuseas järgmist:

„Täna on awatud 21. põllumajanduse näitus Tallinnas. Ei ole kellegi saladus, kui wäike oli Eesti põllumajanduse näitus mõnekümne aasta eest. See wäike algatus on aastate jooksul suureks põllumajandusliseks näituseks wälja kujunenud. Kui Tallinna geograafilist seisukorda silmas pidada, siis ei paku see üksi näituse arenemiseks soodustusi: ühel pool meri ja teisel pool liiwane ning kiwine maapind. Oli tarwis otsida kaugemalt tagamaad, mis tasuks selle, mis teiselt poolt puudu jääb. On osatud ja suudetud tagamaad kaasa tõmmata, kaugemates nurkades poolehoidu wõita.

Peateguriks on siin elaw tööjõud, kes on suutnud olusid arwesse wõtta ja jõudusid tööle rakendada. Lubatagu mulle siinkohal meelega tuletada Tallinna Eesti põllumeeste seltsi tegelasi ja tema juhti.

Kuigi tänane näituse algus looduse poolt osaliselt takistust on leidnud, wõib näitusega üldiselt rähule jääda. Mul on au riigiwanema ja wabariigi walitsuse nimel tänada näituse tegelasi tehtud töö ja waewanägemise eest. Soowin jõudu senise töö jätkamiseks, mille ülesanne meie ühise kodumaa, eriti aga põllumajanduse edendamise.

Näituse kohta ütles Tallinna linnapea A. Uesson :

„Täna pühitseb Tallinna Eesti põllumeeste selts oma järjekorralist pidu, sügisest lõikuspidu. Siin on koht, kus põllumees ja linnaelanik kokku saawad, ühed oma suwist tööd näidates, teised jälle seda waadates. Ja nii ühendab tänane näitus linna ja maad.“

Näituse tähtsuse kohta teatasid:

„Päevaleht“ Nr. 246, 12. sept. 1924. a.:

„Käesolewa näituse korraldusega lähemalt tutwunedes peab tunnistama, et Põllumeeste selts siin oma ülesande õnnelikult on walinud: peaosakondadeks on wõetud maaparandus ja karjakaswatus ühes piimaasjandusega. Need kolm on õieti Eesti põllumehele ja riigile nurgakiwiks, millele oma majapidamist rajada. Ilma maaparanduseta on põllupidamine ja karjakaswatus meil waewalt mõeldaw, kui tahame ajaga ühes sammuda. Karjakaswatus ja iseäranis piimaasjandus on meil aineks, mille eest wäliswaluutat saame. Kui statistilisi andmeid silmitseda, siis paistab kohe silma, et wõi wäljaweokaubana esimesel kohal seisab ja ei pruugi prohwet olla, kui öelda, et see ka tulewikus nii jääb.

Talinnas Eesti Põllumeeste seltsi senine tegewus laseb loota, et näitused selles suunas meil aast-aastalt põhjalikumaks ja õpetlikumaks muutuwad ja kaasa aitawad uute wäärtuste loomiseks põllumajanduses. Sihikindla ja püsiwa tööga loome endale tugewa majanduslise aluse ja kindlustame endid wääriliselt rahwaste peres.“

„Kaja“ Nr. 244, 12. sept. 1924. a.:

„Igai sügisel on Tallinnas Eesti Põllumeeste selts korraldanud põllumajanduslise näituse, mis nüüd on saanud juba traditsiooniliseks põllumajanduse edusammude paraadiks, mille waatlemiseks üle riigi palju külalisi Tallinnas sõidab. Tallinnas põllumajanduse näitus, mis tänawu juba oma 21-st järjekorda wõib arwestada, on alati rohket osawõtmist leidnud niihästi wäljapanekute, kui ka waatajate poolest, sest Tallinnas näitus on kuni wiimaste aastateni olnud õieti üleriikliseks põllumajanduse, kui ka tööstuse näituseks, kus peegeldusid meie majanduslised edusammud. Nüüd, kus kau-

bandus-tööstus oma erinäitusega esineb, niisama ka üleriikline põllumajanduse näitus walitsuse poolt korraldatakse, on Tallinna põllumajanduse näitus nagu kohalikuma ilme pidanud omama. Kuid tegelikult pole see kaugeltki nii; sest tööstusekaubanduse osa puudumisel on püütud näitust täiendada mõnede põllumajanduse alal nii tähtsate osakondade laiendamise ja süvendamisega, mis näitusele түseda, üleriiklise tähtsusega ilme peab andma. Nii on esiplaanile tõstetud piimaasjandus, kuhu väljapanekuid üle riigi tulnud. Niisama on tähtsal kohal kariloomad, kui ka kodune käsitöö. Kuid ei puudu ka tööstus, peajasjalikult põllutöö tarbed.“

Väljapanijad ja väljapanekud.

Väljapanijaid oli näitusel 621, kes esitasid ühtekokku 1050 väljapanekut, mis olid jaotatud 30 osakonda. Tähtsamad osakonnad olid näitusel: maaparandus, piimasaadused, veised, hobused, põllumajanduse masinad ja riistad. Väljapanijaid oli kõige rohkem piimasaaduste osakonnas (94), kuna väljapanekute poolest kõige rikkalikum oli põllumajanduse masinate- ja riistade osakond, kus 43 väljapanija poolt esitati 188 väljapanekut, mis võtsid oma alla üle 3500 ruutmeetri suuruse maa-ala. Selle osakonna väljapanekud kuulusid suuremalt osalt väljamaa saaduste hulka. Vähesed olemasolevad sellekohased kodumaa tööstused ei olnud kõik esinenud, kas võistluse kartusel, või mõnel muul näituse juhatusel teadmata põhjusel. Igatahes tuleb aga tähendada, et asutustel, kes omi saadusi põllumeestele näidata ei tihka, alus puudub nurisemiseks, et põllumehed nende saaduste asemel väljamaa kaupe ostavad.

Väljapanekute rohkuse ja mitmekesisuse üle kirjutati ajalehtedes, millest tähtsamad lühendatud väljavõtted allpool toodud.

„Päevaleht“ Nr. 247, 13. sept. 1924. a.:

„Seemne- ja sordiwiljad on maaparanduse tööde kõrwal üks silmapaistvamatest osakondadest, ja wäärib eriti põllumeeste tähelepanu.

Tänuwäärilise töö sel alal on Eesti seemnewilja ühisus teinud, kellel omad seemnekaswatused Luunjal, Iõgewal, Sandal ja Putkastes.

Põlluwiljade osakond on väljapanekute ja sortide poolt arwurikas. Siin wõistlewad wanemad talupidajad ja

asunikud. On ilusaid wiljasid ja loomatoidujuuri, et lust waadata. Üldine wäljapanekute arw ulatab 30 peale.

Juure- ja puuwiljade osakond on tänawusel näitusel rikkalik wäljapanekute poolest, nii et selle waatlemiseks pikemat aega waja.

„Päevaleht“ Nr. 250, 16. sept. 1924. a.:

„Ringkäik näitusplatsil. Olen näitusplasti pikki ja põiki läbi käinud, pawiljonides ja lahtisel platsil ringi waadanud. Ja nüüd pean sellest jutustama, mis näha, kuulda oli. Üks raske ülesanne ja laialdane ülesanne, millega terwed küljed lehte täita wõiks, sest wäljapanekuid on palju ja mitmesuguseid; elusaid ja eluta asju. (Järgneb wäljapanekute kirjeldus).“

„Kaja“ Nr. 245, 13. sept. 1924. a.:

„Põllutöö ja taimekaswatuse osakonnas näib wäljapanekute poolest maaparandus ja juurewiljade kaswatus esiplaanil olewat. Loomulikuis seisangus näeb waataja silm siin, kuidas kultuweeritud soopinnal loomapeet end hiiglamürakaks on suutnud paisutada. Ka terawili ja igasugu heinasordid on oma saagiga wäsimata põllumeest soomaa harimisel rikkalikult õnnistanud.

Weiste osakond on täanawusel näitusel üks huwitawamat. Wõistlus saab kaunis elaw olema — nii tõugude-, kui karjadewaheline. Wäljapanekuld esinewad mitte ainult Põhja-Eestist, waid ka kaugemaltki. Kohal on isegi meie tuntud lüpsikarjade maa- — Pilistwere — karjad.

Tõugudest on esitatud kõik kolm. Wäljapanejateks nii suurpõllupidamised, kui ka talud.

Eesti maatõugu kari on ainult taludest. — üldmulje Tallinna näituse weiste osakonnast: wäljapanekute poolest osakond juba ülemaalisem, — ulatab wäljapoole kohalise näituse piiridest.

Põllutöömasinate ja -riistade osakond on oma kogu poolest kandwaks osakonnaks olnud ja on seda ka praegusel näitusel.

Ühes wastawate pawiljonidega wõtab ta lõwiosa näituseplatsist oma alla.

Käsitöö osakond, tänawusel näitusel kuulub kahtlemata tusedamate ja huwitawamata osakondade hulka. Wäga rohkel arwul ja õige mitmekesiste wäljapanekutega on esitatud naiskäsitöö. Meeskäsitöö jaoskonnas on rikkalikud wäljapanekud luu- ja sarwe-, puu-, metall- ja mitmesugustest käsitöödest.

„Kaja“ Nr. 246, 14. sept. 1924. a.:

Piimasaadused. Nii suurt wõinäitust ei ole Eestis weel enne olnud: 75 meierei poolt on eksportwõid wälja pandud.

Kodus walmistatud wõid on neli proowi.

Hobuste osakond. Halwa ilma ja wiletsa tee peale waa-tamata on siiski hobuste omanikud Tallinna näitusest rohkem lugu pidanud, kui teistest maakonna näitustest, mida tõendab näitusel olew hobuste hulk, mis arwu poolest suurem on, kui teistel maakonna näitustel.

Põllutöö ja -taime osakond on tänawusel näitusel wäga huwitawaks kujunenud, huwitawamaks kui kunagi enne. See osakond näitab, et meie põllumees peab wisa wõitlust parema tulewiku pärast. Siin seisawad kujukalt meie silmade ees aastaid kestnud usina ja teadliku töö kaunid saawutused.

Eesrinnas asuwad selles osakonnas tegelikud maaparanduse tööd. Neid on 19 wäljapanekut. Wäljapanekud on kõik wäga näitlikult kokku seatud. Selles osakonnas on põllumeestel küllalt põhjust pikem. peatada ja järele mõtelda selle üle, kuidas kellegi kodus wee all kannatawa maaga lugu on.

Pea kõikide nende wäljapanekute maaparanduse eelplaanid on teinud E. põllumeeste keskseltsi maaparanduse büroo.

Meie ühistegewust esitab näitusel ühistegeline liit. Wäljapanek koosneb tabelitest ja diagrammidest, mis meie ühistegewuse arenemist kujutawad, liidu kirjastatud äriiraamatutest ühistegeliste asutustele ja karjandusest.

Liidu poolt kirjutatud äriiraamatute kogu näitab, et liit on meie ühistegeliste asutuste tegewuse korraldamisel suure ja tõsise töö ära teinud. Põhikirjast kuni wiimase tsheki-raamatuni leiame siit kõik, mis ühistegelisele asutusele tema asutamisel ja tegewuses tarwis läheb.

„Kaja“ Nr. 247, 15. sept. 1924. a.:

Tallinna näitus on ainus, kus seni põllumajanduslised üksused on esinenud.

Linnakaswatus on näitusel käesolewal aastal wäga tähelepanemise wääriliselt esitatud. Wäljapanekuid on kaunis rohkesti, nende hulgas kaks pawiljoni.

Vaatajad.

Vaatajaid oli näitusel järgmiselt: maksuliste pääsetähtedega 68.366; maksuta: tegelasi (wäljapanijaid, auhindajaid, korraldajaid jne.) 1766; auwõõraid 283; T. E. P. Seltsi liikmeid 2010. Vaatajate arv oli ühtekokku 72.425.

Vaatajate arvu vähendasid tuntawalt vihmased ilmad, sest halbade teede tõttu oli kaugematel maa-elanikkudel raudteejaamadesse pääsemine rasken-datud. Ka ei meelitanud vihma läbi poriseks muutunud näitusplats kõike linnaelanikke välja.

Pühapäeval oli näitusel rahvast murdu, nagu harilikult Tallinna põllumajanduse näitustel.

Rohkest rahvahulgast pühapäeval teatas „Päeva-leht“ Nr. 250, 16. sept. 1924. a. järgmiselt:

„Juba kella 11 ajaks pühapäewal kihas näituseplats, nagu sipelgapesa. Wärawa taga aga lainetas rahwamurd, kellele hommikused rongid rängasti lisa töid. Lõunaks oli näituseplats täis kiilutud nagu tikutops, sest platsil oli korraga üle 40.000 inimese. See oli inimeste näitus, sest wäljapanekutele keegi õieti ligi ei pääsenud. Ja kui sa wiimaks pawiljoni uksest sisse pääsed, siis wiib rahwawool su tahes ehk tahtmata teisest uksest wälja. Hoja aga, et palitul nõõbid ees seisaks.

Orkestrid mängiwad waheldamisi kuni hilja õhtuni, kus näituseplats särab elektrituledest ja reklaamkirjadest.

Näitusepäewad on põllumeestele kui ka linnalastele pidupäewadeks saanud.

Raudteega näitusele tulijad kaebasid suure tungi üle söidu peal. Juba 100 wersta Tallinnast eemal waksalites ei pääsenud enam keegi lähedalt sisse. Linna lähedates jaamades muutus seisukord wõimatuks: paljud jäid waksalitesse maha, sõideti wagunikatustel ja treppidel mitukümmend kilomeetrit maha — olles õnnelikud selle üle, et üldse edasi pääseti.

Paljud jäid pühapäewa õhtul weel linna, sest waksalites ei pääsenud rongile.

Miks ei muretsetud selle eest, et erarongid näituse pühapäewadel oleks juure lisatud.“*)

Auhinnad.

1924. a. Tallinna põllumajanduse näitusel anti wälja 32 kõrgemat, 171 esimest, 149 teist, 99 kolmandat, 17 ergutusauhinda ja 26 kiituskirja; ühtekokku anti wälja 494 auhinda. Auhindadeks määrati: T. E. P. Seltsi poolt 33 kuld-, 155 suur hõbe-, 135 väike hõbe- ja 71 pronksauraha; Põllutöoministeeriumi poolt 3 diploomi kuldaurahade peale; Rahaministeeriumilt 3 diploomi kuld- ja 2 diploomi suur hõbeaurahade peale. Rahas anti auhindadeks 510.705 mrk. ja toetusrahadeks 65.000 mrk., ühtekokku 575.705 mrk. Peale aurahade ja raha anti auhindadeks 6 mitmesugust allpool nimetud asutuste poolt määratud asja:

T. E. P. Seltsi poolt — hõbekann piimasaaduste näitustele rändavaks auhinnaks.

*) Raudteewalitsuse poolt ei olnud lisaronge määratud, suwise messeaege kogemuse järele, arwamises olles, et näitusele palju sõitjaid ei ole.

Heinrich Lanzi ja Pilling & Volffi poolt — hobusejõuline rehepeksumasin.

Sadulsepatööstus J. Tallikas'i poolt — hobuseveoriistad.

Eesti Seemnevilja Ühisuse poolt — 10 puuda seemnekaeru „Võit“.

J. Pent'i aamivabriku poolt — õlleankur.

Põllutöoministeeriumi poolt — komplekt põllumajandusteaduslist kirjandust.

Rahas määrasid väljastpoolt Seltsi näitusel auhindadeks väljaandmiseks:

Põllutöoministeerium	72.500.—	mrk.
Põllutöoministeerium edespideks väljaandmiseks rändava hõbekannu juurde	30.000.—	„
P. K. „Estonia“	30.000.—	„
Kaubandus-Tööstusministeerium	25.000.—	„
Harju maakonnaavalitsus	15.000.—	„
Põhja Pank	15.000.—	„
A. Einpaul	15.000.—	„
C. Gahlnbäck	10.000.—	„
R. Teghlus	10.000.—	„
Tallinna Jahimeeste Selts	6.000.—	„

Kokku 228.500 mrk.

Tallinna linna poolt määrati näituse pääsetähtede lõbustusmaksust 250.000 marka näituse auhindadeks. (Ülejäädav osa lõbustusmaksust, 149.904 marka, arvatakse Seltsi „põllumeeste kodu“ kapitaali juurde.)

Esimene ülemaaline piimasaaduste näitus.

Üheskoos 1924. a. Tallinna põllumajanduse näitusega peeti Seltsi korraldusel esimest ülemaalist Eesti piimasaaduste näitust. See näitus oli korraldatud üldise näituse osakonnana, kuid esines ühtlasi ka oma ette tervikuna, teistest väljapanekutest eraldi ruumis.

Piimasaaduste näitusel esinesid 73 ühispiimatlitust, 13 erapiimatlitust, 4 taluperenaist, 2 laboratooriumi ja 2 piimasaaduste äri: ühtekokku oli 94

väljapanijat. Väljapanekuid oli: eksport-võid 83, kodus valmistatud võid 4, juustu 3, piima 1, kaseini 12, võipakkimise materjaale 1, või kultuurisi ja seerumisi 3; ühtekokku oli piimasaaduste näitusel 107 väljapanekut.

Piimasaaduste näitusel anti välja 4 kõrgemat, 42 esimest, 30 teist ja 4 kolmandat auhinda; auhindade arv ühtekokku oli 81. Meeritele määrati autasudeks 65.000 marka, missuguse summa annetasid või eksportöörid P. K. „Estonia“ (30.000 mrk.), A. Einpaul (15.000 mrk.), C. Gahlnbäck (10.000 mrk.) ja R. Teghlus (10.000 mrk.).

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts määras piimasaaduste näitusele rändavaks auhinnaks hõbekannu, mille väärtus oli 30.000 marka. Esimesel näitusel omandas kannu ajutiselt Imavere piimaühisus, kelle või näitusel ja aasta kestel kõige paremaks tunnistati.

Jäädavalt omab kannu piimaühisus, kelle väljapanekud kolmel piimasaaduste näitusel järgimööda kõrgema auhinna saanud.

Piimaühisuse meier, kelle valmistatud või kolmel järgimööda peetud piimasaaduste näitusel kõrgema auhinna saanud, omandab Põllutöoministeriumi poolt määratud 30.000 marka.

Näituse ajaks andis Selts välja raamatukese „Lühikene ülevaade piimaasjanduse arenemisest ja selle praegusest seisukorrast Eestis“, mis oli määratud piimasjanduse edenemisega tutvunemise otstarbeks.

Mootorite proovimine.

Põllumajanduses tarvitataivate mootorite oma duste täpsemaks kindlaksmääramiseks korraldas T. E. P. Selts mootorite proovimise, kuhu toodi kohaliste äride poolt 9 mootori.

Proovimisel saadi järgmised tagajärjed:

1. Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse toore nafta 2 taktiline mootor „S. Petter“, võime 8 HP., ümberkäimine lihtne, alalist järelvalvet ei nõua. Kütteaine kulu 1 HP peale tunnis 248 gr. Hind 185.000 mk. Tunnistati esimese auhinna vääriliseks.

2. Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse ratastel lamav toore nafta mootor E-9 „Munktell“, 2 taktiline, võime 9—12 HP. Kütteaine kulu 1 HP. peale tunnis 371 gr. Hind 375.200 marka.

Et proovitöödel kolbe läbipuhe ribi küljest tükk ära oli murenenud, jäeti auhind määramata.

3. ja 4. A. Scheme poolt proovile antud „Pori Konepaja O. Y.“ Soomes 2 taktilised nafta-mootorid „B. M. W.“ 5 ja 8 HP.

5 HP. kulutas 1 HP. peale tunnis 290 gr. kütteainet; 8 HP. mootor kulutas 287 gr. ja nõuab vee reguleerimist. Hind 5 HP. 88.500 mrk. ja 8 HP. 130.000 mrk. Mõlemad tunnistati esimese auhinna vääriliseks.

5. ja 6. Kaubamaja Pilling ja Volff poolt proovimisele antud 2 taktilised nafta-mootorid „Buldogg“ ja „Mops“. Esimene 12 HP., teine 8 HP. Esimene kulutas 1 HP. peale tunnis 316 gr., teine 258 gr. kütteainet. Hinnad 370.000 ja 330.000 marka. Mõlemad tunnistati esimese auhinna väärilisteks.

7. Tallinna majandusühisuse poolt proovile antud „Deutzi“ 4 taktiline petrooleumi mootor 4 HP. Materjaal hea, ehitus rahuloldav. Kütteaine kulu 1 HP. peale tunnis 390 gr. Hind 100.000 mrk. Tunnistati teise auhinna vääriliseks.

8. ja 9. Tallinna majandusühisuse poolt proovile antud „Deutzi“ 6 HP. 4 taktiline petrooleumi ja 2 taktiline nafta mootor jäivad auhinnast ilma, sest proovimisele olid saadetud reguleerimata masinad ja kaasasaadetud montöör oli nendega harjumata.

Mootorite proovimiste täielik kirjeldus ja saadud andmed avaldatakse eraldi raamatukesena.

Näituse aineiline külg

oli rahuloldav, näituse pühapäevase ilusa ilma tõttu. Peale kulude katmist jäi kassasse 762.207 marka (Linna lõbustusmaks on mahaarvatud). Kui sellest summast veel näitushoonete vananemiskulud maha arvata, siis võib näituse puhast ülejääki ümmarguselt 500.000 marga suuruseks arvata.

Näituse üldmulje.

Näituse üldmulje kohta avaldati „Põllumehes“ Nr. 18, 1924. a. järgmist :

„Tänavune näitus ei olnud küll nii laialine, nagu eelmine põllumajanduse näitus 1922. aastal, kuid siiski tuleb seda üheks asjalikumaks näituseks pidada, mis Tallinnas põllumajanduse alal senini peetud. Siin märkame kõrvaliste alade, milledega põllumajandusel vähe ühist, kahanemist ja kui nende kahanemine tulevikus ka veel rohkem teostub, siis ei või kuidagi arvata, et selle all näituse puht-põllumajandusline väärtus alaneks. Näituse väärtuse tõstjateks jäägu kõik meie agaramad vanad kui noored põllumehed ja püüdku väljapanekuid enam põhjalikumalt ette valmistada kui senini“.

2. Näitusplatsi küsimus. Võitlus põllumajanduse näituse vastu.

Võitlus Seltsi poolt korraldatud Tallinna põllumajanduse näituse vastu algas juba 1922. aastal. Juba siis tehti, Seltsile arusaamata ja teadmata põhjusel, väljapanijate hulgas kihutustööd T. E. P. Seltsi näituse boikoteerimiseks. Väljapanijatelt kogutud isegi nimetud otstarbeks allkirju. See näitusevaenuline kihutustöö kandis seekord vähe vilja.

Vahepeal näis sõjakäik soiku jäävat ja oli loota, et igasugused sellesarnased õõrumised lõppenud on. 1924. a. lõpul algas see sõjakäik aga uue hooga ja jõudis oma tulipunktile sellel ajal, kui Tallinna linnavalitsus näitusplatsi T. E. P. Seltsile edasirentimise küsimust harutas.

Näitusplatsi rendileping, mis linnavalitsusega enamalt sõlmitud, kaotab oma maksvuse 1. aprilliks 1925. a. Lepingu uuendamiseks astus Selts juba varakult samme, nimelt 1924. a. augusti kuu algul. Peab tähendama, et nüüd, kus Seltsi poolt näitusplats korda seatud, uusi hooneid ehitatud ja suurel määral kapitaali kulutatud, näitusplatsi rentimine nõnda kiirelt ei edenenud, kui 5 aastat tagasi, kui Seltsi platsi mahajäetud maa-alana tarvitada sai.

A.-S. „Näituse“ poolt oli, vastandiks eelmistele aastatele, nende poolt korraldatava messi ajaks augusti kuu lõpp määratud, põhjusel, et siis äritegevus elavam olla ja siis olla aeg teiste maade messidega kokkukõlas. Kas olid need tõsised põhjused, või oli nende taha peidetud kavatsus, põllumajanduse näituse pidamist küsitavaks teha, selle üle oli T. E. P. Seltsi juhatus kahtleval seisukohal.

Ajalehtedes ilmusid teated, et mess omale põllumajanduse osakonnad juurde võtvat, kus põllumehed oma väljapanekutega võida esineda ja et nüüd põllumajanduse näitust Tallinnas igal aastal tarvis ei olla. Varsti mindi veel kaugemale; mess tulla nimelt igal aastal ühel ajal (tähendab sügisel, nädal või paar enne harilikku põllumajanduse näituse aega) Tallinnas ära pidada. Põllumajandusliste näituste pidamine Seltsi poolt oleks tulnud siis kuidugi lõpetatuks tunnistada. Ühtlasi hakati üsna hoolega Tallinna põllumajanduse näitust arvustama ja messi ülistama ning kiitma, ehk nõnda ütelda — hakati messi ukse eest pühkmeid põllumajanduse näituse ukse ette veeretama.

Võis jällegi kahelda, kas oli siin tegemist tõsise huviga näituste paremini korraldamise asjus, või oli see ainult meeoleu loomine teatavates ringkondades ja laiemas rahvahulgas. Sellel ajal oli ka A.-S. „Näitus“ linnavalitsuse ees esinenud, et näitusplats nendele rendile antaks. Et ka siin Põllumeeste Seltsi ületrumbata, siis oli platsi eest niivõrd kõrget renti pakutud, kuuldavasti kuni 800.000 marka, mida Selts arvas mitte maksta suutvat. Kas loodeti sarnast kõrget renti messide sissetuleküstest katta või Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi hoonetest, mida Selts sarnasel puhul tähtsuseta summakese eest ära oleks olnud sunnitud andma, selle üle puuduvad Seltsi juhatusel teated.

Seltsi juhatus, asudes leplikul seisukohal, hoidis ennast tagasi tähtsuseta vaielustest, otsustades jätta tuleviku ja ajaloo hooleks selgitada, mida Eestis tähtsamaks tunnistatakse põllumajandust või teisa tegevusharusi, äritegevust või põllumeeste ühist rahvustunnet, väljamaa importkaupade reklameerimise tae-

vani ülistamist või põlluharijatele võimaldamist äratust ning õpetust saada.

Linnavalitsuse ees püüdis Selts asja seisukorda selgitada ja oma huvisid kaitseda

Pärast mitmekordist harutamist otsustas Tallinna linnavalitsus siiski näitusplatsi Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsile 4 aasta peale (kuni 1929. a.) edasi rentida. Tingimistena võeti lepingusse, et Selts 1925. ja 1927. aastal näitusplatsi on kohustatud A.-S. „Näitusele“ tarvitada andma, nende poolt määratud ajal. Järjekult puudub Seltsil nendel aastatel võimalus põllumajanduse näitusi korraldada, vaid neid tuleb pidada 1926. ja 1928. aastal.

Rendiks maksab Selts linnale 300.000 marka aastas ja ühe hoone kino otstarbeks väljarentimise korral, saadavast rendist poole osa. A.-S. „Näituselt“ on Seltsil õigus nõuda kulude katmist, mida Seltsi platsi rentimisel ja korrashoidmisel on kohustatud kandma ning hoonete vananemiskuludeks 15% nende väärtusest.

Rendilepingu lõpulik valmistamine jäi järgmiseks aastaks ja kirjutati mõlemate poolte poolt alla 5. jaanuaril 1925. a.

3. Seltsi majad.

Seltsile omandatud majad Tallinnas, Suur Ameerika tän. nr. 2 olid 1924. a. jooksul suuremalt osalt endiste üüriliste kasutada, osalt tehti nendes parandus- ja ümberehitustöid. Korda seati Seltsi einelaua ruum, mis avati 2. jaanuaril 1925. a. Einelaud renditi välja endisele Seltsi juhatuse liikmele A. Lilienberg'ile 50.000 marga suuruse kuu üüri eest.

4. „Kivimäe“ talu.

Põllutöoministeriumi kava järele on Harjumaal ettenähtud 6 põllutöö- ja 4 majapidamiskooli, mida tarviduse järele avatakse. Koolide asukohtadeks on endised mõisad. Sarnase olukorra juures muutus „Kivimäele“ talu asutamise kavatsus, milleks talu omandatud, vaevalt mõeldavaks. Peakoooleku otsuse põhjal müüdi talu ära 1.600.000 marga eest.

5. Raamatukogu

avaldab vähesel määral tegevust. Raamatutest on suurem osa põllumajandusteaduslikku kirjandust, mis linnaelanikke ei huvita; maaelanikkudele on aga raamatukogu tarvitamine kauguse tõttu raskendatud.

6. Seltsi põhikiri

muudeti Seltsi peakoosoleku otsuse põhjal 27. jaanuarist 1924. a. ajakohasemaks. Muudatused on Rahukogu poolt registreeritud ja Selts võib 1925. a. tegevusse asuda muudetud põhikirja alusel.

II. Seltsi tegevuse juhtimine.

1. Juhatus.

Peakoosoleku ülesandel juhib Seltsi tegevust 10-liikmeline juhatus.

Juhatuses olid 1924. a. järgmised isikud:

Esimees — Dr. Jaan Masing, arst.

Abiesimees — Johann Ploompuu, taluomanik Harkus, põllumees.

Esimehe II abi — Johannes Hio, mesinik, põllumees, rendikoha pidaja Harkus.

Sekretäär — Aadu Johannson, E. P. Keskseltsi Põhja-Eesti maaparandusbüroo juhataja.

Sekretäri I abi — August Kitzberg, õigusteadlane Tallinnas.

Sekretäri II abi — Hans Kuik, Harju maakonna riigimaade ülem, asunik Viimsis.

Kassahoidja — Johannes Reinthal, rahaasjanduse ja ühistegelane Tallinnas.

Kassahoidja I abi — August Lilienberg, Tallinnas.

Kassahoidja II abi — Eduard Birkenberg, riigikogu liige, põllumees ja taluomanik Sakus.

Kursuste ja kõnede korraldaja — Gustav Põhjakas, piimatalituste revident, asunik Raasikul.

Rasta teisel poolel lahkus juhatuses omal soovil August Lilienberg,

1924. a. peeti 31 juhatuses koosolekut, kus läbiharutati 206 päevakorra punkti; koosolekust võtsid

osa igakord läbistikku 7 juhatuse liiget. Juhatus
koosolekuid peetakse igal esmaspäeval Seltsi büroos.

2. Peakoosolekud.

1924. a. peeti 2 peakoosolekut ja 1 kõnekoosolek.

1) 27. jaanuaril „Lootuse“ saalis 336 seltsiliikme osavõtmisel. Koosolekul kõneles Tooma sookatsajaama juhataja agr. L. Rinne „Soode parandamisest Eestis“.

2) 31. augustil näituse aias, ligi 200 liikme osavõtmisel. Koosolekul kõneles G. Põhjakas: „Või, selle valmistamise ja väljaveo tähtsusest.“

3) Kõnekoosolek peeti 17. veebruaril Saku majapidamiskooli ruumides saalitäie ümberkaudse rahva osavõtmisel. Koosolekul kõnelesid:

A. Johannson — Maaparanduse korraldamisest.

J. Laidoner — Eesti Vabariigi julgeolek ja vahekord naabritega.

A. Kitzberg — Maanteede seaduse eelnõu.

J. Reinthal — Muljed kokkupuutumisel Läti põllumeestega.

Kavatsus oli aasta kestvusel kõnekoosolekuid veel mujal korraldada (Keilas, Kohilas, Raplas, Baltiskis, Kloostris ja mujal), kuid raskete liikumisolude tõttu, mille põhjuseks olid rohke lumi aasta algul ja rohke muda aasta lõpul, tuli nendest loobuda.

3. Revisiooni-komisjon.

Revisjoni-komisjonis olid 1924. a. esimees: H. Landberg; liikmed: Joh. Prosvelt, Friedrich Vachtmeister, David Hint, Julius Kitzing, Joh. Gutmann ja Jaan Ollik.

Revisjoni-komisjon pidas aasta jooksul seltsi kassa, arveraamatute ja tegevuse revideerimiseks 6 koosolekut.

4. Seltsi esitajad teistes seltsides.

Aasta jooksul oli Selts järgmistes seltsides ja ühisustes liige:

1. Eesti Põllumeeste Keskselts. Asemikud: J. Ploompuu, E. Birkenberg ja A. Johannson.

2. Tallinna Eesti Majandusühisus. Asemikud: M. Aitsam ja J. Reinthal.

3. „Estonia“ teatrimaja osaühisus. Asemik: M. Aitsam.

4. Eesti Sordiparanduse ja seemnekasvatuse selts. Asemik: J. Plooppuu.

5. Põllumajanduse keskühisus „Estonia“. Asemikud: J. Reinthal, G. Põhjakas, J. Hio.

6. C. R. Jakobsoni nimeline „Põllumehe kapitaal“ valitsemise selts. Asemik: A. Johannson.

5. Seltsi asjaajamine

sünnib endiselt Seltsi kantseleis, Nunne uul. nr. 20 (näituseplatsil) kõnetraat 1-21.

Seltsi alaliseks asjaajajaks 5-aasta kestvusel on olnud August Lass.

Majapidamise ja aiatöö instruktor vabastati 1924. a. ametist, põhjusel, et tema tööjõu järele Harjumaalt, kus loomulik Seltsi tegevuspiirkond on, ühtegi nõudmist ei olnud. Aasta jooksul oli instruktor pidanud 14 kursust, kuid nendest mitte ühtegi Harjumaal.

6. Seltsi liikmed.

1924. a. algul oli Seltsil 1527 liht-, 284 eluaegset ja 12 auliiget; ühtekokku 1823 liiget. Aasta jooksul astusivad liht liikmetest eluaegseteks 30 liiget, uusi liikmeid tuli juure 64; 1923. a. liikmemaksu tasusid ära 471 liiget, 1924. a. liikmemaksu oli 1. jaan. 1925. a. tasuda 327 liikmel.

Aasta lõpul oli Seltsil 12 auliiget, 314 eluaegset liiget ja 1705 lihtliiget, ühtekokku 2031 liiget.

7. Auliikmed K. Päts ja A. Johannson 50-ne aastased.

Seltsi auliige Konstantin Päts sai 24. veebruaril ja Aadu Johannson 1. märtsil 1924. a. 50 aastat vanaks. Mõlemile jubilaarile sooviti Seltsi poolt selleks puhuks õnne. Kauaaegsele juhatusliikmele A. Johannsonile kingiti 50-ne aastase sünnipäeva puhul Seltsi poolt kuld taskukell.

T. E. P. Seltsi kulude

KULUD:

Näituse arvele:

Auhindade kulud	743.805.—	
Reklaame kulud	319.956.—	
Büroo tegelaste palgad	252.950.—	
Ehitused ja hoonete parandus	184.625.—	
Nimekirja trükkimine	183.400.—	
Mootorite proovimine	155.153.—	
Koristamine ja valve	111.425.—	
Sõidu- ja veokulud	91.711.—	
Trükitööd	83.064.—	
Jaoskondade juhatajate palgad	56.800.—	
Kassatoimkonna palgad	51.165.—	
Muusika	51.100.—	
Valgustus	50.150.—	
Bürootarbed	34.472.—	
Tuletõrjajatele	30.000.—	
Postikulud	22.127.—	
Esituskulud	12.575.—	
Korrapidamine	10.000.—	
Telefon	5.562.—	
Mitmesugused kulud	26.774.—	2.476.814.—

Näitusplatsi arvele:

Rendid	117.100.50	
Hoonete parandus ja korrashoid	58.366.50	
Öövahi palk	55.000.—	
Lume-, liiva- ja prahivedu	54.980.—	
Kojameeste palgad	45.500.—	
Tulekinnitused	13.639.—	
Vee- ja liikum. varandusemaksud	1.590.—	346.176.—

Majade kasutamise arvele:

Laenu protsendid ja maksud	715.935.—	
Remondikulud	420.947.—	
Koristamiskulud	56.350.—	
Mitmesugused kulud	25.123.—	1.218.355.—
Ülekandeks		4.041.345.—

ja tulude arve 1924. a.

TULUD:

Näituse arve:

Piletite müük	1.949.520.—	
Platsirahad	788.075.—	
Nimekirjad	212.140.—	
Auhinnad väljastpoolt	198.500.—	
Mootorite proovimine	140.690.—	
Einelaua rent	100.000.—	3.388.925.—

Näitusplatsi arve:

Rendid ja üürid	900.000.—	
Mitmesugused sissetulekud	70.300.—	970.300.—

Majade kasutamise arve:

Üürid		901.269.—
-----------------	--	-----------

Liikmemaksude arve:

Saadud liikmemaksud		137.050.—
-------------------------------	--	-----------

Kivimäe talu arve:

Talu ümberhindamisest		1.538.323.—
---------------------------------	--	-------------

Protsentide arve:

Võla ja hoiusumma protsendid		133.991.61
--	--	------------

Ülekandeks 7.069.858.61

T. E. P. Seltsi kulude

KULUD:

Näituse arvele:

Auhindade kulud	743.805.—	
Reklaame kulud	319.956.—	
Büroo tegelaste palgad	252.950.—	
Ehitused ja hoonete parandus	184.625.—	
Nimekirja trükkimine	183.400.—	
Mootorite proovimine	155.153.—	
Koristamine ja valve	111.425.—	
Sõidu- ja veokulud	91.711.—	
Trükiteod	83.064.—	
Jaoskondade juhatajate palgad	56.800.—	
Kassatoimkonna palgad	51.165.—	
Muusika	51.100.—	
Valgustus	50.150.—	
Bürootarbed	34.472.—	
Tuletõrjujatele	30.000.—	
Postikulud	22.127.—	
Esituskulud	12.575.—	
Korrapidamine	10.000.—	
Telefon	5.562.—	
Mitmesugused kulud	26.774.—	2.476.814.—

Näitusplatsi arvele:

Rendid	117.100.50	
Hoonete parandus ja korrashoid	58.366.50	
Öövahi palk	55.000.—	
Lume-, liiva- ja prahivedu	54.980.—	
Kojameeste palgad	45.500.—	
Tulekinnitused	13.639.—	
Vee- ja liikum. varandusemaksud	1.590.—	346.176.—

Majade kasutamise arvele:

Laenu protsendid ja maksud	715.935.—	
Remondikulud	420.947.—	
Koristamiskulud	56.350.—	
Mitmesugused kulud	25.123.—	1.218.355.—
Ülekandeks		4.041.345.—

ja tulude arve 1924. a.

TULUD:

Näituse arve:

Piletite müük	1.949.520.—	
Platsirahad	788.075.—	
Nimekirjad	212.140.—	
Auhinnad väljastpoolt	198.500.—	
Mootorite proovimine	140.690.—	
Einelaua rent	100.000.—	3.388.925.—

Näitusplatsi arve:

Rendid ja üürid	900.000.—	
Mitmesugused sissetulekud	70.300.—	970.300.—

Majade kasutamise arve:

Üürid	901.269.—
-----------------	-----------

Liikmemaksude arve:

Saadud liikmemaksud	137.050.—
-------------------------------	-----------

Kivimäe talu arve:

Talu ümberhindamisest	1.538.323.—
---------------------------------	-------------

Protsentide arve:

Võla ja hoiumassa protsendid	133.991.61
--	------------

Ülekandeks 7.069.858.61

	Ülekanne	4.041.345.—
Liikmemaksude arvele:		
Maksetud liikmemaksud . . .		3.972.—
Üldkulude arvele:		
Palgad	35.500.—	
Koosolekute kuulud	14.249.—	
Esituskulud	66.140.—	
Küttekulud	15.500.—	
Valgustuskulud	1.812.—	
Kantseleikulud	15.374.—	
Trükitööd	8.300.—	
Telefon	5.200.—	
Inventaari ja raamatukogu va- nanemine	25.733.—	
Mitmesugused kulud	11.568.11	199.376.11
	Kokku	4.244.693.11
Varanduse ümberhindam. tulud	1.538.323.—	
Puhastulu aasta jooksul . . .	1.286.842.50	2.825.165.50
	Ühtekokku	7.069.858.61

Ülekanne 7.069.858.61

Kokku 7.069.858.61

AKTIVA: T. E. P. Seltsi varandusline

Raha kassas		39.414.35
Raha pankades hoiul:		
Jooksev arve E. Laenupangas	259.361.67	
" " E. Rahvapangas	5.647.71	
Tähtajaline arve E. Laenup.	30.000	295.009.38
Majad		10.116.862.—
Näitushooned		1.123.353.—
Liikuv inventaar		92.938.—
Raamatukogu		44.835.—
Osatähed teistes ühisustes:		
10 „Estonia“ teatrimaja osat.	250.—	
21 P. K. „Estonia“ osatähte	21.000.—	
Tall. E. Majandusühisuse osa-		
maks	4.624.—	25.874.—
Võlgasi saada:		
Obligatsiooni võlg	1.000.000.—	
Võlgnevad üürid	79.860.—	1.079.860.—
Kautsjonid saada:		
Näitusplatsi rendilep. kautsjon	2.000.—	
Raudtee maatüki kautsjon .	5.000.—	
Elektrijaama kautsjonid . .	20.000.—	
Telefoni aparati kautsjon .	2.000.—	29.000.—
Üleminevad summad		103.312.—
	Kokku	<u>12.950.457.73</u>

Juhatus: Dr. J. Masing.
 J. Ploompuu.
 A. Johannson.
 A. Kitzberg.
 H. Kuik.
 J. Reinthal.
 E. Birkenberg.
 G. Põhjakas.

Asjaajaja: A. Lass.

seis 31. detsembril 1924. a.**PASSIVA:**

Kontokorrent arve Eesti Pangas		3.996.548,—
Majade obligatsiooni võlg . . .		9.000.—
Kautsjonid maksta:		
O/ü. „Estonia Filmi“ kautsjon	100.000.—	
Raamatukogu kautsjonid	<u>1.224.—</u>	101.224.—
Põllutöökooli kapital		207.943.—
„Põllumeeste Kodu“ kapital . . .		421.815.—
Piimasaaduste näituse auhind . . .		30.000.—
Üleminevad summad		152.100.—
Seltsi varandus aasta algul . . .	5.206.662.23	
Varanduse juurdekasv ümber-		
hindamise läbi	1.538.323.—	
Varanduse juurdekasv aasta		
jooksul	<u>1.286.842.50</u>	8.031.827.73

Kokku 12.950.457.73

Revisjoni-komisjon: **H. Landberg.**
J Prosvelt.
Fr. Vachtmeister.
D. Hint.
J. Gutmann.
J. Kitsing.
J. Ollik.

AKTIVA:		T. E. P. Seltsi varandusline	
Raha kassas		39.414.35	
Raha pankades hoiul:			
Jooksev arve E. Laenupangas	259.361.67		
" " E. Rahvapangas	5.647.71		
Tähtajaline arve E. Laenup.	30.000	295.009.38	
Majad		10.116.862.—	
Näitushooned		1.123.353.—	
Liikuv inventaar		92.938.—	
Raamatukogu		44.835.—	
Osatähed teistes ühisustes:			
10 „Estonia“ teatrimaja osat.	250.—		
21 P. K. „Estonia“ osatähte	21.000.—		
Tall. E. Majandusühisuse osamaks	4.624.—	25.874.—	
Võlgasi saada:			
Obligatsiooni võlg	1.000.000.—		
Võlgnevad üürid	79.860.—	1.079.860.—	
Kautsjonid saada:			
Näitusplatsi rendilep. kautsjon	2.000.—		
Raudtee maatüki kautsjon .	5.000.—		
Elektrijaama kautsjonid . .	20.000.—		
Telefoni aparati kautsjon .	2.000.—	29.000.—	
Üleminevad summad		103.312.—	
		Kokku	<u>12.950.457.73</u>

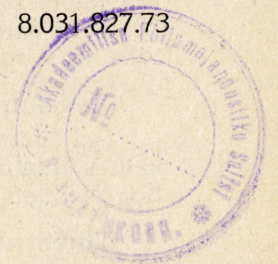
Juhatus: **Dr. J. Masing.**
J. Ploompuu.
A. Johannson.
A. Kitzberg.
H. Kuik.
J. Reinthal.
E. Birkenberg.
G. Põhjakas.

Asjaajaja: **A. Lass.**

seis 31. detsembril 1924. a.

		PASSIVA:	
Kontokorrent arve Eesti Pangas		3.996.548,—	
Majade obligatsiooni võlg . . .		9.000.—	
Kautsjonid maksta:			
O/ü. „Estonia Filmi“ kautsjon	100.000.—		
Raamatukogu kautsjonid	1.224.—	101.224.—	
Põllutöökooli kapitaal		207.943.—	
„Põllumeeste Kodu“ kapitaal .		421.815.—	
Piimasaaduste näituse auhind .		30.000.—	
Üleminevad summad		152.100.—	
Seltsi varandus aasta algul . . .	5.206.662.23		
Varanduse juurdekasv ümber-			
hindamise läbi	1.538.323.—		
Varanduse juurdekasv aasta			
jooksul	1.286.842.50	8.031.827.73	
		Kokku	<u>12.950.457.73</u>

Revisjoni-komisjon: **H. Landberg.**
J. Prosvelt.
Fr. Vachtmeister.
D. Hint.
J. Gutmann.
J. Kitsing.
J. Ollik.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi osaline tuleviku tegevuskava.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi juhatus on tarvilikuks tunnistanud muu seas järgmise tegevuskava teostamist jätkata ja seda laiendada.

Tallinna põllumajanduse näitused

tulevad järk-järgult sisurikkamaks muuta ja edasi arendada, erilist rõhku puhtpõllumajanduse ja põllumajanduslise tööstuse osakondade otstarbekohaselt korraldamise peale pannes.

Uue näitusplatsi asutamine.

Kuigi praegune näitusplats neljaks aastaks näituste pidamiseks kindlustatud, tuleb siiski viibimata uue näitusplatsi jaoks tarvilise maa-ala muretsemisele ja kordaseadmisele asuda, sest et see kauakestvat tööd ja jõupingutust nõuab.

„Põllumeeste Kodu“ asutamine Tallinna.

„Põllumeeste Kodu“ asutamise eeltöid tuleb jätkata võimaluste piires. Võõrastemaja „Põllumeeste Kodu“ tuleb avada 1925. a. jooksul.

Lähemasse ühendusse astumine Tallinnast kaugemal asuvate põllumeestega.

Seda ülesannet tuleb teostada Seltsi osakondade kaudu, mida tuleb asutada Harjumaa piiridesse. Nende osakondade kaudu tuleb agronoomilise abiandmise alal tegevuses olevatele isikutele ja asutustele abiks olla, nende tööd kergendada ja nende tööjõudu võimalikult igasse kohta põllumeeste keskele juhtida.

Põllumajanduse kirjanduse põlluharijatele kättesaadavaks tegemine.

Selleks otstarbeks tuleb olemasolevat laenuramatukogu laiendada ja täiendada. Asutatavate osakondade juurde tulevad haru-raamatukogud luua, kuhu raamatuid pea-raamatukogust antakse ja tarviduse korral värskendatakse ning ümbervahetatakse.

22. Tallinna põllumajanduse

NÄITUS

peetaske ära 1926. a. septembrikuu
===== esimesel poolel. =====

PEAOSAKONNAD:

- I. Põllutöö ja taimekasvatus.
- II. Loomakasvatus.
- III. Kalaasjandus.
- IV. Masinad ja tööriistad.
- V. Põllumajandusline tööstus.
- VI. Metsandus ja turbatööstus.
- VII. Hooned, ehitused ja ehitusmaterjaalid.
- VIII. Käsitöö.
- IX. Majapidamise üksused, ühistegelised ettevõtted ja tegelikud tööd.
- X. Uurimistööd (katseasjandus, kirjandus ja õppeabinõud).

Iga edenunud põllumees, põllumajandusline tööstusasutus ja äri algagu varakult eeltöid ning esinegu väljapanekutega näitusel!

Igaüks tulgu näitust vaatama!

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts.